

Отож, економічні інститути є фундаментальним елементом розвитку економіки будь якої країни. Вони виконують важливі функції, спрямовані на впорядкування господарської діяльності, зниження невизначеності, стимулювання зростання та забезпечення співпраці. Розуміння сутності, функцій, типів, механізмів функціонування економічних інститутів є критично важливим для розробки ефективної економічної політики держави, адже ефективні інститути створюють сприятливе середовище задля інвестицій, інновацій та економічного процвітання.

Перелік використаних джерел

1. Колесніченко І.М., Литвиненко А.В. Інституціональна економіка : навчальний посібник / за заг. ред. І. Колесніченко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 236 с.
2. Інституціональна економіка / Н. П. Мацелюх, І. А. Максименко, В. В. Мартиненко, М. О. Скорик, М. М. Теліщук ; Університет ДФС України. Ірпінь, 2020. 302 с. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/items/bbe0739d-d42f-4faf-8fd4-5081cd796203/full>
3. Романко О.П., Савчин І.З. Інституціональна економіка: методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2020. 36 с.

УДК 338.45:620.92:330.341.1

Григорян Р. А. аспірант,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Федорович І. В., к.е.н., доцент
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ДРАЙВЕР АДАПТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ ДО ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасних умовах світова економіка стикається із масштабними викликами: глобалізація, зміна клімату, енергетичні кризи, технологічна революція та політична нестабільність. Ці чинники вимагають від економічних систем не лише гнучкості, а й здатності швидко адаптуватися до нових реалій. Одним із ключових факторів такої адаптації виступає розвиток інноваційного потенціалу, особливо в стратегічно важливих галузях, таких як енергетика.

Енергетичні підприємства, що забезпечують основу функціонування всіх секторів економіки, мають унікальну можливість стати каталізатором стійкого розвитку. Формування й активізація їхнього інноваційного потенціалу є вирішальним для успішної адаптації економічних систем до глобальних викликів [1].

Інноваційний потенціал енергетичних підприємств охоплює сукупність ресурсів, знань, компетенцій, технологій та організаційних можливостей, що дозволяють створювати й впроваджувати нові продукти, процеси й бізнес-моделі.

Розвиток інноваційного потенціалу дозволяє підприємствам переходити до нових технологій виробництва енергії (відновлювані джерела, воднева енергетика, технології накопичення енергії) та ефективніше використовувати існуючі ресурси.

Сучасні глобальні виклики змушують енергетичні компанії змінювати традиційні підходи до ведення бізнесу:

- Кліматичні зміни диктують необхідність переходу до вуглецево-нейтральних технологій;
- Енергетичні кризи підштовхують до підвищення енергоефективності й диверсифікації джерел постачання;
- Технологічна революція вимагає впровадження "розумних" мереж, цифровізації процесів та використання Big Data й штучного інтелекту в управлінні енергетичними системами;
- Політична нестабільність спонукає до створення більш гнучких і незалежних локальних енергетичних систем.

Розвиток інноваційного потенціалу енергетичних підприємств є стратегічно важливим завданням у сучасних умовах глобальних викликів. Він потребує системного підходу і активної роботи за кількома взаємопов'язаними напрямками, кожен із яких сприяє підвищенню конкурентоспроможності галузі та забезпечує її стійкість до змін [2].

Одним із першочергових напрямів є інвестиції в наукові дослідження та розробки (R&D). Енергетичні підприємства повинні створювати власні дослідницькі центри, підтримувати партнерські відносини з вищими навчальними закладами та науковими установами, брати участь у міжнародних інноваційних програмах. Значення має не лише обсяг фінансування, а й його ефективне спрямування на створення технологій майбутнього, зокрема у сфері відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та збереження енергії. Залучення державної підтримки у вигляді грантів, субсидій та податкових пільг також сприяє активізації дослідницької діяльності [3].

Другим важливим напрямом є формування інноваційної культури та розвиток людського капіталу. Без кваліфікованих кадрів упровадження новітніх технологій є неможливим. Тому енергетичним компаніям необхідно інвестувати у навчання персоналу, впроваджувати програми підвищення кваліфікації за актуальними напрямками, такими як цифровізація, управління даними, штучний інтелект в енергетиці. Створення корпоративних шкіл та інкубаторів стартапів сприяє розвитку внутрішнього підприємництва серед працівників. Формування культури підтримки ініціативності та винахідливості дозволяє генерувати нові ідеї та забезпечує сталий приплив інноваційних проєктів.

Цифрова трансформація енергетичних підприємств є ще одним ключовим аспектом розвитку інноваційного потенціалу. Використання Інтернету речей (IoT), великих даних (Big Data), штучного інтелекту та хмарних рішень дозволяє кардинально змінити підходи до управління енергетичними процесами. Впровадження «розумних мереж» забезпечує інтеграцію розподілених джерел енергії, оптимізацію навантаження та зменшення втрат. Використання цифрових технологій підвищує ефективність, надійність та прозорість енергетичних систем, що є особливо важливим в умовах зростаючих вимог до безпеки та стабільності постачання.

Наступним напрямом є розвиток відкритих інновацій та кооперації. Сучасні умови вимагають переходу від замкнених моделей інновацій до відкритої взаємодії з університетами, науково-дослідними установами, стартапами та іншими підприємствами. Участь у міжнародних проєктах і консорціумах, ліцензування технологій, спільні розробки та корпоративне венчурне інвестування дозволяють швидше інтегрувати передові технологічні рішення. Формування ефективних інноваційних екосистем сприяє обміну знаннями, пришвидшує комерціалізацію розробок і мінімізує ризики невдачі.

Особливу увагу слід приділяти орієнтації на сталий розвиток і впровадження «зелених» технологій. У сучасних умовах зростаючого значення екологічних стандартів енергетичні підприємства повинні інтегрувати принципи сталого розвитку у свою стратегічну діяльність [3]. Це передбачає активне впровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності виробничих процесів, зменшення викидів парникових газів та перехід до моделей циркулярної економіки. Важливим є також публічне звітування за стандартами ESG (екологія, соціальна відповідальність, корпоративне управління), що дозволяє зміцнювати репутацію підприємств та залучати інвесторів, орієнтованих на відповідальне інвестування.

Отже, комплексна реалізація цих напрямів розвитку інноваційного потенціалу дозволить енергетичним підприємствам не лише підвищити власну ефективність та конкурентоспроможність, а й стати активними учасниками глобального процесу трансформації економічних систем у відповідь на сучасні виклики.

Інноваційний потенціал енергетичних підприємств є не лише важливим чинником їхньої конкурентоспроможності, а й потужним драйвером адаптації всієї економічної системи до глобальних викликів. Успішне формування та використання цього потенціалу сприятиме створенню стійких, екологічно відповідальних і технологічно прогресивних економік майбутнього.

Перелік використаних джерел

1. Храпко О.А. Особливості функціонування підприємств енергетичної сфери в контексті цілей сталого розвитку. *«Проблеми розвитку економіки»*. 2023. №4(15). С.73-82.

2. Загарій В.К., Синільник В.В. Особливості інноваційного потенціалу підприємств паливно-енергетичної галузі України. *«Економіка і суспільство»*. 2018. №14. С.182-187.

3. Замула І., Шавурська О., Кірейцева Г. Сталий розвиток України як інноваційний підхід до її післявоєнного відновлення. *Наука та інновації*, 2024. №20 (3), С.3–16.

УДК 330.131.7:368:004.9

Губа В. Р., аспірант,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Король С. В., к.е.н., доцент кафедри
фінансів, обліку та оподаткування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА СИСТЕМУ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Цифровізація стала визначальним фактором розвитку фінансового сектору, зокрема страхових компаній. В умовах мінливого середовища впровадження цифрових технологій здатне сприяти підвищенню ефективності страхового бізнесу. Водночас воно створює нові виклики, які пов'язані з кібербезпекою, регуляторними змінами, технологічними інноваціями та трансформацією споживчих звичок. Відтак ризик-менеджмент у страхових компаніях у контексті цифровізації набуває стратегічного значення, оскільки дозволяє зменшити вплив цифрових загроз та адаптувати бізнес-моделі до змін ринкового середовища.

У площині страхового сектору можемо виокремити такі ключові ризики цифровізації, як кібербезпека та захист інформаційних систем [1-3].

Власне, страхові компанії обробляють великі обсяги конфіденційної фінансової та персональної інформації, що робить їх особливо вразливими до кібератак. Тому підвищення захищеності цифрових платформ та розробка механізмів кібербезпеки є необхідною умовою стабільного функціонування страхових компаній. Відтак з метою забезпечення кібербезпеки можна запропонувати такі основні заходи як: використання багатофакторної автентифікації для захисту клієнтських даних; запровадження систем моніторингу та реагування на кіберзагрози; проведення періодичного аудиту безпеки інформаційних ресурсів.

Прикладом багатофакторної автентифікації (MFA) є Google та Microsoft Authenticator, – популярні програми для генерації кодів MFA, що використовуються у фінансових установах. Також можна навести банківські системи, так як більшість європейських банків запровадили MFA для входу в онлайн-банкінг, що значно зменшило кількість шахрайських атак. Прикладом є і корпоративні мережі, оскільки компанії впроваджують біометричну